

Sempozyum Açış Konuşması

Cemil Çiçek^(*)

Sayın Başkanım, Sayın Hocam Sayın Valim, Türk Yargısının Çok Değerli Mensupları, Hakimlerimiz Savcılarımız, Avukat Meslektaşlarım, Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu vesile ile Yeni Adli Yılın ülkemize, milletimize hepimize başarılı, sağlıklı bir yıl olarak geçmesini diliyorum.

Yine bu vesile ile İstanbul Barosunu da tebrik ediyorum. Geçen sene de katılma fırsatım oldu. Bu Bakanlıkta ikinci Yılım Adli Yılın Açılışı dolayısıyla bu neviden programlar yapıyor.

Bu seneki program biraz daha farklı; "Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar" Felsefe ve sosyoloji; bizim toplumumuzun önemini yeteri kadar kavramadığı, hatta çok da ilgi duymadığı, önemsemediği, birçok aydınımız açısından böyle bir bilim dalı var mı -yok mu; farkında bile haberdar olmadığı iki alan.

Benim okuduğum yıllarda, 60'lı yılların sonunda felsefe, seçimlik dersti. Hatta 2. sınıfta kriminoloji seçimlik ders olmasaydı, belki 3. sınıfta felsefe...

(protesto)

Tamam, mesaj anlaşılmuştur. Herhalde bunu demek istiyordum; Onu da dinledik.

Ortada tecrit falan yok. Dünyadaki standartlara uygun Avrupa'daki stan-

dartlara uygun Türkiye'de bir infaz sistemi var.

Bu ülke; bunca yokluk içerisinde, bunca sıkıntı içerisinde bu cezaevlerinin her birine 20 trilyon harcamak suretiyle o insanların; bir taraftan suç işlemiş olmasına rağmen, öbür taraftan da infazına insancıl ölçüler içerisinde katkı sağlamaya çalışıyor. O başka bir konudur.

Ama şunu söylemek istiyorum: Demek ki 2. sınıfta kriminoloji seçimlik ders olmasaydı (ondan geçmek biraz daha kolay) 3. sınıfta felsefeyi acaba tanıma, bilme imkanımız olur muydu?

Doğrusu o bile şüpheli. Halen seçimlik ders midir, onu da bilemiyorum.

Ama şunu çok açık olarak yaşadığımız süreç içerisinde gördük; gerçekten toplumsal sorunlara doğru bir bakış ortaya koyabilmek adına insanlarımızın özellikle hukukçularımızın felsefe ve sosyoloji alanındaki donanımları çok önem arz ediyor.

Türkiye gerek iç dinamiklerin, gerekse dış dinamiklerin etkisiyle çok önemli bir değişim sürecini yaşıyor. Bu süreç içerisinde çok farklı yansımalar da şahit oluyoruz değişik alanlarda, ekonomi ve siyaset alanlarında.

Tabii olarak hukuk alanında da bunun yansımaları var. Bu yansımalar genelde baktığımızda (bir tespit olarak) katılırsınız ya da katılmazsınız, bile-

mem) genellikle hamaset husumet üzerinde tartışarak götürüyoruz.

En güncel olaylarda bile bilim, bilimsel veriler, özellikle hukuki bir sorunu tartışıyorsak; o çerçevede sosyolojinin verilerinden, materyallerden, saha araştırmalarından, felsefenin bakış açısından yararlanarak değil; şu veya bu şekilde mensup olduğumuz bir ideoloji varsa o ideolojinin dar kalıpları içerisinde ya övünme ya dövünme ya da birbirimize karşı sert bakışla yumruk sıkarak, dış gıcırdatarak, böyle bir üslup içerisinde tartışıyoruz.

Doğrusu bundan da bir sonuca vardığımızı söyleyemem.

Halbuki bu değişimi bir ölçüde iyi anlayabilmek, iyi kavrayabilmek, adına bu bilim dallarının ortaya koyduğu veriler fevkalade önemli.

İnanıyorum ki İstanbul Barosu, bu toplantı sürecinde bu konulara biraz daha açıklık getirecek, bunun önemi vurgulanacak ve biz de bunlardan istifade edeceğiz.

Diğer taraftan değişim; her toplum için (bizim toplumumuz için de) hem bir imkandır, hem bir problemdir.

Bu bir imkansa; problem yok.

Eğer problem ise; bu problemleri çözmemiz gerekiyor.

(protesto)

evet, demokratik toplumda bu neviden tepkilere de alışık olmamız lazım. Bunlar gayet normaldir.

İsterseniz buna da bir felsefi bakış deyin isterseniz yaşadığımız tecrübelerden çıkardığımız bir sonuç deyin; cebir ve şiddete başvurulmadığı sürece insanların her türlü tenkit hakkını, protesto hakkını, düşüncelerini ortaya koyma hakkını biz peşinen kabul eden bir süreçten geçiyoruz. Onun için ben bunu anlayışla karşılıyorum.

Ama tekrar ifade ediyorum: Türkiye, hiç de söylenildiği gibi değil. Türkiye, olabildiğince demokratik standartları toplumun her alanında gerçekleştirmeye ve bunu hayata geçirmeye çok özel bir çaba ve özel bir gayret gösteriyor.

İşte bütün bu tepkileri de anlayabilmek için gene felsefeye ve sosyolojiye ihtiyaç var.

Hoş bir görüntü değil ama benim bu lafları söylememe vesile oldu, Belki buradan başlayarak bu değişim sürecini sorgulamakta, yargılamakta, değerlendirmekte fayda var.

Bu iki bilim dalıyla ilgili olarak bir başka inancım, kanaatim var. Ne kadar katılırsınız; bilemem.

Hukuk adamıyla kanun adamı arasındaki fark; bu iki bilim dalından ne ölçüde faydalandığına bağlıdır.

Şimdi kanunları, çıkardığımız yasaları değişik kamu görevlileri uygular. Polis memurları da kanunu uygular, hakim ve savcılarımız da kanunu uygular.

Ama ikisinin arasındaki fark; bu iki bilim dalıyla ne kadar donanımlı olduklarına bağlıdır.

Eğer bu iki bilim dalının verilerinden, materyallerinden, çalışmalarından yeteri kadar istifade edebilirsek, özellikle hukukçularımızı bu alanda donanımlı kılabilseniz; zannediyorum bu kadar çok yasa çıkarmaya da gerek yoktur.

Çok yasa çıkarmamızın en önemli sebeplerinden bir tanesi; belki bu alandaki eksikliğimizdir. Bunu açıklıkla ifade etmemiz lazım.

Burada da üniversitelerimize önemli görevler düşüyor.

Çok yasa çıkarmak sorun çözmede belki şartlı bir anlayış, "ben olsam söyle bir yasa çıkarırım."

(*) Adalet Bakanı

Halbuki "ben olsam şöyle bir yasa çıkarırım" demek yerine, insanımızı iyi yetiştirebilirsek; çıkarılan yasalar zaten soyut birtakım düzenlemelerdir, ona hayatiyet vermek, onların içini doldurmak büyük ölçüde hukukçularımıza, yargıçlarımıza, savcılarımıza, avukatlarımıza düşmektedir.

O zaman her başımız dara girdiğinde kanun çıkarmak gibi bir kestirme yola gitmek yerine; daha uzun ömürlü, daha uzun kalan yasalar çıkarabiliriz.

Ayrıca bir şey daha var; o da benim için kabul ettiğim değerdir.

Şüphesiz önümüze gelen ihtilaflarda verdiğimiz kararların, büyük ölçüde kamu vicdanında mâkes bulması, kamu vicdanında bir tatmine ulaşması da toplumu iyi tanımamıza bağlıdır. Toplumu tanımamın yolu da sosyolojiden geçiyor.

Sosyolojik gelişmeyi trendleri iyi yakalayabilirsek, kanun yapımcılar olarak bu tanımaya, bu anlamaya uygun yasa çıkarabilirsek ve bunları uygulayanlar da bu konuda belli bir donanım sahibi ise; o zaman her kararın akabin-

de yeni bir tartışmayı bu toplum yaşamaz.

Özellikle hak ve özgürlükler alanında bunun daha da doğru olduğu kanaatini yaşıyorum.

Onun için neresinden bakarsak bakalım, bugün burada birkaç gün süreyle tartışılacak olan "Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakış" bence çok önemli bir toplantının konusunu teşkil ediyor.

Ümit ederim; buradan hepimizin istifade edeceği sonuçlara "Ulaşma imkanı olmur. Bunlar kitap haline gelir, kısa sürede burada bulunmayanlara da ulaşır, Böylece Yeni Adli Yıla böylesine faydalı önemli bir toplantıyla başlamış oluruz.

Ben sözü fazla uzatmak istemem. 11'de de bir başka programımız var.

Bu düşüncelerle bu toplantının başanlı geçmesini diliyorum.

Katılımda, katkıda bulunacak olan değerli hocalarımıza bu vesileyle başarı dileklerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Hukukta Felsefi Düşüncenin Önemi

Vecdi Aral*

Hukukta felsefi düşüncenin önemini belirtmek, bu önemin genel bir kabul kazanmasını sağlamak açısından büyük bir güçlük taşımaktadır. Çünkü çağımızda hala tüm felsefeye, bu arada hukuk felsefesine karşı büyük bir kuşku duyulmaktadır.

Gerçekte felsefeye ve hukuk felsefesine ilginin arttığı görülmekle birlikte çağımıza egemen olan doğa bilimlerine uygun düşünce ve değerlendirme biçimi. felsefenin, felsefi düşüncenin meşruiyetini tehdit eder niteliktedir. Her yerde, her fırsatta, doğal güçlerden olabildiğince yararlanma amacına yönelik fen anlamında bilim ve teknikten övgü ile söz edilmekte, onun daha da geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, insanlığın varlık ve gelişiminin sağlanması için biricik yol olarak gösterilmektedir.

İşte bundan ötürü artık felsefenin kendine özgü bir araştırma alanının bulunmadığı, varlığın incelenmesinde bilim ve bilimsel düşüncenin dışında başkaca bir yolla asla sağlam ve güvenilir bilgilere ulaşılamayacağı iddia edilmektedir. Hele pratik bir bilim niteliğinde olan hukuk alanında felsefi düşüncenin, hukuk felsefesinin hiçbir yararı olamayacağı açıktır, denilmektedir.

Oysa, bilimlerin dışında felsefenin kendine özgü araştırma alanı bulunduğu gibi, felsefi düşünce salt kuramsal

alanda kalmayıp pratik etkilere de sahip bulunmaktadır.

Tek tek bilimler varlığın tek tek değişik görünümünü incelerler, onların sahip oldukları yöntemleri gereği, varlığın bütününe yönelik bir bilgi sistemi oluşturmaları olanaksızdır. İşte felsefenin bilimleri tamamlayıcı ve asıl kültürü oluşturucu rolü ve özelliği onun varlığın bütününe yönelmesi ile gerçekleşir. Felsefe, evrensel bir bilimdir; o, varlığa ilişkin genişliğine ve derinliğine bir bilgi edinme çabasıdır. Felsefe, varlığın bütününe son nedenlerinden, ilkelere kadar kavramaya çalışır. O, dünyanın görünür (ampririk) olarak verilmiş dış yanına bağlı kalmaz, onu en içten birleştiren şeyin, iç bağlantısının ne olduğunu bilmeye yönelir. Bunun sonunda ortaya çıkan, bir dünya görüşüdür.

Felsefe bu arada, varlığın bütününe yönelmiş olmasından ötürü, iç varlığını (iç evreni) de mercek altına alır. Bu içsel dünya duyum yoluyla algılanamaz; bu dünya dış bakışla değil iç bakışla algılanabilir. O, tinsel (içsel, manevi) bir dünya, ide ve değerlerin dünyasıdır. Burada aklın kendi üzerinde bir düşünmesi söz konusudur; burada tinsel işlevlerin ve böylece meydana gelen bilim, din, sanat ve ahlak gibi oluşukların anlamı araştırılır. Daha somut bir anlatımla, bu alemde önce mantık ve

(*) Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (Em.)